

ΕΝΤΥΠΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΛΑΝΟΥ

Η ενσωμάτωση του χώρου πρασίνου στη διδασκαλία, δημιουργεί μαθησιακές εμπειρίες και ευκαιρίες για την επανασύνδεση του ατόμου με τη φύση, την ενίσχυση της βαθύτερης κατανόησης της περιβαλλοντικής αειφορίας και προάγει παράλληλα τη διαθεματική μάθηση. Η αξιοποίηση των χώρων πρασίνου ως εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης μπορεί να προσφέρει πρακτικές εμπειρίες και γνώσεις στους μαθητές/μαθήτριες να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος ειδικότερα της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη, αλλά και στο πλαίσιο των Αναλυτικών Προγραμμάτων των άλλων μαθημάτων.

Για την Προδημοτική και Δημοτική Εκπαίδευση το συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορεί να αποτελέσει το ζήτημα για τον σχεδιασμό της Αειφόρου Περιβαλλοντικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΑΠΕΠ) του σχολείου. Για τη Μέση Γενική Εκπαίδευση (ΜΓΕ) και τη Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΜΤΕΕΚ) η διαμόρφωση του πράσινου χώρου μπορεί να αποτελέσει πρόγραμμα της σχολικής μονάδας.

Πρακτικές τεχνικές

Ποιες πρακτικές τεχνικές δημιουργίας, συντήρησης, αναβάθμισης και αξιοποίησης κήπων θα εφαρμόσετε και πώς θα τις ενσωματώσετε στη διδασκαλία σας;

Η υλοποίηση του προγράμματος θα βασιστεί σε τρεις κύριους άξονες και σε μια σειρά πρακτικών τεχνικών που θα διασφαλίσουν τόσο την επιτυχία της φύτευσης, όσο και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα του χώρου πρασίνου.

Κύριοι άξονες του προγράμματος:

1. **Φύτευση δέντρων για σκίαση** στο προαύλιο και στις βεράντες, ώστε να βελτιωθεί το μικροκλίμα του σχολείου, να μειωθεί η θερμοκρασία κατά τους θερινούς μήνες και να δημιουργηθούν χώροι άνεσης και δροσιάς. Φύτευση αναρριχητικών για σκίαση.
2. **Δημιουργία λαχανόκηπου**, όπου οι μαθητές/τριες θα καλλιεργούν λαχανικά της εποχής (π.χ. ντομάτες, αγγουράκια, μαρούλια). Μέσα από τη φροντίδα και τη συγκομιδή, θα αντιληφθούν τη σημασία της αυτάρκειας, της υγιεινής διατροφής και της υπεύθυνης κατανάλωσης.
3. **Διαμόρφωση υπαίθριας τάξης** σε χώρο με υφιστάμενα και νέα δέντρα για περισσότερη σκίαση, με παγκάκια ή και ξύλινους κορμούς, ώστε να δημιουργηθεί ένα φυσικό εργαστήριο μάθησης και δημιουργίας.

Συνοδευτικές πρακτικές τεχνικές:

- **Συνοδευτικές φυτεύσεις & βιοποικιλότητα:** χρήση φυτών για φυσική φυτοπροστασία, δημιουργία φωλιών για πουλιά και «ξενοδοχείων εντόμων», ώστε οι μαθητές να μελετούν τη βιοποικιλότητα.
- **Κομποστοποίηση & αξιοποίηση κλαδεμάτων:** παραγωγή οργανικού λιπάσματος από φύλλα και κλαδέματα· αξιοποίηση μικρών κλαδιών για φυσικές κατασκευές (στηρίγματα, φράχτες, bug hotels) και θρυμματισμένου ξύλου ως εδαφοκάλυψη.
- **Ορθολογική διαχείριση νερού:** εγκατάσταση στάγδην άρδευσης, συλλογή νερού από κλιματιστικά, προγραμματισμένο πότισμα πρωί/απόγευμα, μελέτη πιθανής συλλογής βρόχινου νερού.
- **Μετρήσεις περιβαλλοντικών παραγόντων:** συνεργασία με το Κέντρο Αριστείας «Ερατοσθένης» για καταγραφή θερμοκρασίας, υγρασίας και ηλιοφάνειας. Οι μαθητές θα συνδέουν τα δεδομένα με το μικροκλίμα και θα μελετούν φαινόμενα όπως η αστική θερμονησίδα.
- **Συνεχής φροντίδα και συντήρηση:** εβδομαδιαίες δράσεις μαθητών/τριών (πότισμα, ξεχόρτισμα, κλάδεμα, συγκομιδή), καταγραφή στο ημερολόγιο του κήπου και παρουσίαση αποτελεσμάτων στην

τάξη.

- **Επιμόρφωση εκπαιδευτικών:** μέσω Erasmus+ («Outdoor Learning») για νέες μεθόδους αξιοποίησης του υπαίθριου χώρου στη διδασκαλία.

Με την εφαρμογή αυτών των πρακτικών τεχνικών, ο σχολικός χώρος δεν θα αποτελεί απλώς έναν καλλωπισμένο κήπο, αλλά θα μετατραπεί σε ένα **ζωντανό οικοσύστημα μάθησης, δημιουργίας και συνεργασίας**. Οι δράσεις δημιουργίας και συντήρησης του πρασίνου συνδέονται άμεσα με τα γνωστικά αντικείμενα του Αναλυτικού Προγράμματος, ώστε οι μαθητές/τριες να τις βιώνουν ως μέρος της καθημερινής σχολικής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο καλλιεργούνται στάσεις υπευθυνότητας, οικολογικής συνείδησης και αειφορίας, που ξεπερνούν τα όρια του σχολείου και συνοδεύουν τα παιδιά στη μετέπειτα ζωή τους.

Παιδαγωγικές μέθοδοι

Οι παιδαγωγικές μέθοδοι που θα αξιοποιηθούν είναι **βιωματικές, συνεργατικές, παιχνιδοκεντρικές, διερευνητικές, ομαδοσυνεργατικές και project-based**, με έμφαση στη διαθεματική μάθηση και στη σύνδεση θεωρίας-πράξης. Οι μαθητές/τριες θα συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις φάσεις του προγράμματος, αναλαμβάνοντας ρόλους, σχεδιάζοντας δράσεις και καταγράφοντας αποτελέσματα.

Προτάσεις για μαθητικές δραστηριότητες και προτζεκτ:

- **Ημερολόγιο Κήπου (ψηφιακό & χειρόγραφο):** Καταγραφή ανάπτυξης φυτών με μετρήσεις, φωτογραφίες, βίντεο. Σύνδεση με Μαθηματικά (γραφήματα), Γλώσσα (περιγραφικά κείμενα) και ΤΠΕ (ψηφιακά εργαλεία).
- **Ερευνητές της Σκιάς & του Μικροκλίματος:** Μέτρηση σκιάς, θερμοκρασίας, υγρασίας με όργανα ή αισθητήρες. Σύνδεση με Επιστήμη, Μαθηματικά, Γεωγραφία.
- **Μικροί γεωπόνοι:** Πειράματα με συνοδευτικές φυτεύσεις (π.χ. ντομάτα με βασιλικό, καλέντουλα για έντομα) και παρατήρηση διαφορών.
- **Βιοποικιλότητα στον κήπο:** Παρατήρηση/καταγραφή εντόμων, πουλιών, μικρών ζώων, δημιουργία «μίνι οδηγού βιοποικιλότητας».
- **Παραδοσιακές γνώσεις – Συνεντεύξεις:** Μαθητές παίρνουν συνεντεύξεις από παππούδες/γιαγιάδες, γεωπόνους, κηπουρούς για παραδοσιακές μεθόδους ποτίσματος, φυτεύσεων, χρήσης βοτάνων.
- **Συνταγές από τον κήπο μας:** Χρήση βοτάνων/λαχανικών σε μικρές συνταγές (σαλάτες, τσάι, ψωμί με ρίγανη). Δημιουργία «σχολικού βιβλίου συνταγών».
- **Καλλιτεχνικές δράσεις:** Πινακίδες για φυτά, κατασκευές με φύλλα, κολλάζ, bug hotels με κλαδιά, ζωγραφική εμπνευσμένη από το πράσινο.
- **Παιχνίδια στην αυλή:** «Κυνήγι θησαυρού στη φύση» (βρες το φυτό, το έντομο, τη σκιά), «Μετρώ και βρίσκω» (πόσα δέντρα, ποια φυτά ανθίζουν τώρα).
- **Ψηφιακή Παρουσίαση – “Το σχολείο μας πρασινίζει”:** Δημιουργία βίντεο/παρουσίασης με όλες τις φάσεις του προγράμματος, ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου.
- **Εκστρατεία ευαισθητοποίησης:** Δημιουργία αφισών/φυλλαδίων για την αξία του πρασίνου, λογοτεχνικές δημιουργίες (ποιήματα, παραμύθια).

Επισκέψεις και συνεργασίες

Για να εμπλουτιστεί η μαθησιακή εμπειρία, το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει **επισκέψεις, συνεργασίες και δράσεις με εξωτερικούς φορείς:**

- **Περιβαλλοντικά Κέντρα:** Οι μαθητές/τριες θα συμμετέχουν σε βιωματικά εργαστήρια που σχετίζονται με τα φυτά, τον πολλαπλασιασμό τους και την προστασία του περιβάλλοντος.
- **Φυτώρια, πάρκα και αγροκτήματα:** Οι επισκέψεις αυτές θα επιτρέψουν στα παιδιά να γνωρίσουν από κοντά πρακτικές καλλιέργειες, να συγκρίνουν διαφορετικά περιβάλλοντα και να αντλήσουν εμπειρίες από επαγγελματίες του χώρου.

- **Συνεργασία με το Κέντρο Αριστείας «Ερατοσθένης»:** Το κέντρο έχει εγκαταστήσει μετεωρολογικό σταθμό στο σχολείο, έτσι μέσα από πρόσβαση σε δεδομένα θερμοκρασίας, υγρασίας και βροχόπτωσης, οι μαθητές/τριες θα μάθουν πώς οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεάζουν το μικροκλίμα και την ανάπτυξη των φυτών. Θα μπορούν να συγκρίνουν μετρήσεις του σχολικού χώρου με στοιχεία της πόλης, κατανοώντας φαινόμενα όπως η αστική θερμονησίδα.
- **Διαλέξεις και εργαστήρια με ειδικούς:** Στο σχολείο θα προσκληθούν γεωπόνοι, περιβαλλοντολόγοι και πανεπιστημιακοί για παρουσιάσεις και βιωματικά εργαστήρια σχετικά με το μικροκλίμα, την κλιματική αλλαγή, την εξοικονόμηση νερού και τις ξηρανθεκτικές καλλιέργειες.

Η Υπαίθρια Τάξη ως Εργαστήριο

Η υπαίθρια τάξη θα λειτουργήσει ως **φυσικό εργαστήριο μάθησης**, όπου διάφορα γνωστικά αντικείμενα μπορούν να υλοποιηθούν σε επαφή με τη φύση.

- Κάθε τάξη θα πραγματοποιεί τουλάχιστον **ένα μάθημα** στον εξωτερικό χώρο, ώστε η εμπειρία να καθιερωθεί.
- Τα παιδιά θα αποτυπώνουν τις εμπειρίες τους με φωτογραφίες, σχέδια, ημερολόγια ή γραπτές εργασίες.
- Μαθήματα όπως η **Γλώσσα, τα Μαθηματικά, η Τέχνη και η Μουσική** θα αποκτήσουν μια νέα διάσταση όταν γίνονται σε φυσικό περιβάλλον: π.χ. γραφή ποιημάτων εμπνευσμένων από τον κήπο, μέτρηση σκιών και γωνιών στο μάθημα Μαθηματικών, ήχοι φύσης ως έμπνευση στη Μουσική.
- **Μαθηματικά στη σκιά:** Μέτρηση του μήκους σκιάς σε διάφορες ώρες και δημιουργία «φυσικού ρολογιού».
- **Θεατρικό παιχνίδι – «Οι φωνές των φυτών»:** Τα παιδιά μπαίνουν στον ρόλο ενός δέντρου, ενός λουλουδιού ή ενός εντόμου και αφηγούνται «τη ζωή τους», καλλιεργώντας ενσυναίσθηση και οικολογική συνείδηση.
- **Μουσικά όργανα από τη φύση:** Δημιουργία απλών μουσικών οργάνων (τύμπανα από ξύλο, ραβδιά-μαράκες με σπόρους) και σύνθεση «μουσικών ιστοριών της αυλής».
- **Ζωγραφίζω με φύλλα και λουλούδια:** Καλλιτεχνικές δημιουργίες με αποτυπώματα φύλλων και λουλουδιών σε χαρτί ή ύφασμα.
- **Κυνήγι θησαυρού στη φύση:** Παιχνίδι εξερεύνησης (βρες το φυτό, βρες το ζώο, βρες το αντικείμενο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά).
- **Μικροί παρατηρητές:** Τα παιδιά χρησιμοποιούν μεγεθυντικούς φακούς για να μελετήσουν έντομα, φύλλα ή σπόρους, καταγράφοντας με σχέδια τις παρατηρήσεις τους.

Με αυτόν τον τρόπο, η υπαίθρια τάξη μετατρέπεται σε ένα **πολυθεματικό εργαστήριο δημιουργικότητας, επιστημονικής παρατήρησης και καλλιτεχνικής έκφρασης**. Ακολουθεί ένας πίνακας παιδαγωγικών μεθόδων σε σύνδεση με τα υφιστάμενα μαθήματα:

Μέθοδος	Δραστηριότητα	Σύνδεση με μαθήματα
Βιωματική μάθηση	Φύτευση δέντρων, λαχανόκηπου, κομποστοποίηση	Φυσικές Επιστήμες, Αγωγή Ζωής
Συνεργατική / Ομαδοσυνεργατική	Ομάδες ποτίσματος, ομάδες ημερολογίου, ομάδες συγκομιδής	Όλα τα μαθήματα (δεξιότητες συνεργασίας)
Διερευνητική	«Μικροί ερευνητές της σκιάς» – μετρήσεις, γραφήματα	Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες
STEM / STEAME	Μετρήσεις μικροκλίματος με αισθητήρες, αξιοποίηση δεδομένων	Μαθηματικά, ΤΠΕ, Γεωγραφία
Παιχνιδοκεντρική	«Κυνήγι θησαυρού στη φύση», οικολογικά παιχνίδια ρόλων	Γλώσσα, Φυσική Αγωγή

Project-based learning	Δημιουργία «Σχολικού βιβλίου συνταγών» από τον κήπο	Γλώσσα, Τέχνη, Αγωγή Υγείας
Καθοδηγούμενη ανακάλυψη	Συνοδευτικές φυτεύσεις (παρατήρηση αποτελεσμάτων)	Επιστήμη, Τεχνολογία
Τέχνη & δημιουργική μάθηση	Πινακίδες φυτών, εικαστικές συνθέσεις με φύλλα, bug hotels	Τέχνη, Γλώσσα
Διαθεματική / Κοινωνική μάθηση	Συνεντεύξεις με κοινότητα, παραδοσιακές πρακτικές	Ιστορία, Γλώσσα, Αγωγή Ζωής

Ποιες ικανότητες STEAME θα επιδιώξετε να αναπτυχθούν μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος;

Η υλοποίηση του προγράμματος θα δώσει την ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων που συνδέονται με τη φιλοσοφία STEAME (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics, Life Skills).

- **Ικανότητα παρατήρησης και προσοχής:** Μέσα από την παρακολούθηση της ανάπτυξης των φυτών, τη μελέτη της σκιάς σε διαφορετικές ώρες και την παρατήρηση της βιοποικιλότητας.
- **Ικανότητα έρευνας και διερεύνησης:** Μέσα από τη συλλογή δεδομένων (θερμοκρασία, υγρασία, βροχόπτωση) και τη σύγκριση με επιστημονικές μετρήσεις (π.χ. από τον σταθμό του Κέντρου «Ερατοσθένης»).
- **Κριτική και δημιουργική σκέψη:** Μέσα από πειράματα συνοδευτικών φυτεύσεων, αναζήτηση φυσικών μεθόδων φυτοπροστασίας, αλλά και μέσα από καλλιτεχνικές δημιουργίες εμπνευσμένες από τη φύση.
- **Ικανότητα διεπιστημονικής σκέψης:** Μέσα από τη σύνδεση Γλώσσας (περιγραφικά κείμενα), Μαθηματικών (μετρήσεις, γραφήματα), Φυσικών Επιστημών (παρατηρήσεις, πειράματα) και Τέχνης (δημιουργίες).
- **Συνεργασία και επικοινωνία:** Μέσα από ομαδικές φυτεύσεις, εκ περιτροπής φροντίδα του κήπου και κοινά πρότζεκτ (π.χ. «βιβλίο συνταγών»).
- **Υπευθυνότητα και ανάληψη ρόλων:** Με την κατανομή καθηκόντων (πότισμα, ξεχόρτισμα, ημερολόγιο, συγκομιδή) και την ανάγκη συνέπειας στη φροντίδα του πρασίνου.
- **Ενσυναίσθηση και οικολογική συνείδηση:** Μέσα από βιωματικές δράσεις όπως το θεατρικό παιχνίδι «Οι φωνές των φυτών» και την κατανόηση του ρόλου κάθε οργανισμού στο οικοσύστημα.
- **Ενεργός πολιτότητα και συμμετοχή:** Μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης της σχολικής κοινότητας, δράσεις ευαισθητοποίησης και διάθεση προϊόντων (βότανα, σπόροι).
- **Ικανότητα δράσης, αξιολόγησης και λήψης αποφάσεων:** Μέσα από συζήτηση και συλλογική απόφαση για τρόπους βελτίωσης του μικροκλίματος ή για λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν στον κήπο.

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο Πίνακας Ικανοτήτων STEAME

Τομέας	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Ικανότητες που καλλιεργούνται
Science (Επιστήμη)	Παρατήρηση κύκλου ζωής φυτών, μελέτη σκιάς σε διαφορετικές ώρες, καταγραφή βιοποικιλότητας, μέτρηση θερμοκρασίας – βροχόπτωσης – υγρασίας	Παρατήρηση, προσοχή στη λεπτομέρεια, έρευνα, διερεύνηση, κριτική σκέψη
Technology (Τεχνολογία)	Χρήση ψηφιακών εργαλείων (φωτογραφίες, βίντεο, παρουσιάσεις), εισαγωγή αυτόματου ποτίσματος και συλλογής νερού, αξιοποίηση δεδομένων από μετεωρολογικό σταθμό «Ερατοσθένης»	Ανάλυση δεδομένων, τεχνολογικός εγγραμματισμός, λήψη αποφάσεων

Engineering / Design (Σχεδιασμός & Τεχνολογία)	Κατασκευή καθισμάτων υπαίθριας τάξης, πινακίδων για φυτά, στηριγμάτων αναρριχητικών, συστημάτων σκίασης, φωλιών πουλιών και bug hotels	Δημιουργικότητα, επίλυση προβλημάτων, υπευθυνότητα, καινοτομία
Arts (Τέχνες)	Δημιουργία αφισών, πινακίδων, εικαστικών έργων, καλλιτεχνική αξιοποίηση φύλλων/σπόρων/ξύλου, συγγραφή ποιημάτων & παραμυθιών εμπνευσμένων από τη φύση	Δημιουργική σκέψη, φαντασία, καλλιτεχνική έκφραση, ενσυναίσθηση
Mathematics (Μαθηματικά)	Μετρήσεις ύψους φυτών, αποστάσεων φύτευσης, ρυθμού ανάπτυξης, υπολογισμοί σκιών, ανάλυση γραφημάτων & πινάκων, υπολογισμοί κατανάλωσης νερού	Αναλυτική σκέψη, ακρίβεια, αξιολόγηση δεδομένων, ικανότητα λήψης αποφάσεων
Life Skills (Αγωγή Ζωής)	Δράσεις διάθεσης προϊόντων (βότανα, σπόροι, συνταγές), εκστρατείες ευαισθητοποίησης, προώθηση υγιεινής διατροφής, ανάληψη ρόλων, αποδόμηση στερεοτύπων φύλου σε σχέση με την ενασχόληση κοριτσιών με θετικές επιστήμες και περισσότερο «ανδρικά» επαγγέλματα (κηπουρού, γεωπόνου, τοπιοτέχνη)	Ενεργός πολιτότητα, συνεργασία, υπευθυνότητα, κοινωνική ευαισθησία

Ενημέρωση/Επιμόρφωση όλων των μελών της σχολικής μονάδας και διασφάλιση της συμμετοχής τους

Από την αρχή του σχεδιασμού, έγινε συστηματική ενημέρωση όλων των μελών της σχολικής μονάδας, ώστε να διασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή και η συλλογική ευθύνη για την υλοποίηση του προγράμματος.

- Αρχικά, το εκπαιδευτικό προσωπικό ενημερώθηκε σε συνεδρία, όπου λήφθηκε ομόφωνη απόφαση για αίτηση συμμετοχής. Στη συνέχεια, συγκροτήθηκε μικρή ομάδα υπεύθυνων εκπαιδευτικών που μελέτησε το πρόγραμμα, αντάλλαξε ιδέες και ετοίμασε τα έντυπα.
- Όλοι οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν το πρόγραμμα στις τάξεις, ζητώντας απόψεις και προτάσεις από τα παιδιά, ώστε αυτές να ενσωματωθούν στο σχέδιο.
- Με γραπτή ανακοίνωση ενημερώθηκαν οι γονείς/κηδεμόνες, ενώ παράλληλα ζητήθηκε στήριξη από γονείς με ειδικότητες σχετικές με το πρόγραμμα. Πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες συναντήσεις, όπως με γονέα-πολιτικό μηχανικό με ειδίκευση στην αειφόρο σχεδίαση.
- Ενημερώθηκε και η Σχολική Εφορεία Λεμεσού για την πρόθεση συμμετοχής και τις αλλαγές που θα υλοποιηθούν στον χώρο.

Δράσεις επιμόρφωσης και ενημέρωσης ανά ομάδα:

- 1. Εκπαιδευτικοί**
  - Σεμινάρια/εργαστήρια με ειδικούς (γεωπόνους, περιβαλλοντολόγους, κηπουρούς).
  - Παρουσίαση καλών πρακτικών από άλλα σχολεία.
  - Δημιουργία οδηγού αξιοποίησης του χώρου πρασίνου στη διδασκαλία.
  - Επιμόρφωση μέσω Erasmus+ με θέμα **Outdoor Learning**, ώστε να ενισχυθεί η αξιοποίηση της υπαίθριας τάξης.
- 2. Μαθητές/Μαθήτριες**
  - Ενημερωτικές συναντήσεις για τον σκοπό και τα οφέλη του προγράμματος.
  - Δράσεις βιωματικής μάθησης (φύτευση, περιποίηση, ημερολόγιο κήπου).
  - Δημιουργία μικρών ομάδων υπευθύνων (ομάδα ποτίσματος, καταγραφής δεδομένων, συγκομιδής).
  - Ενσωμάτωση δραστηριοτήτων στις Παιδαγωγικές Μεθόδους και ανάπτυξη STEAME δεξιοτήτων STEAME.
- 3. Γονείς και Κηδεμόνες**
  - Συνεργασία με γονείς-ειδικούς (γεωπόνους, μηχανικούς, τοπιοτέχνες).
  - Συμμετοχή σε ενημερωτικές συναντήσεις και πρακτικές δράσεις (προμήθεια φυτών,

- ο εργαλείων, συμμετοχή σε φυτεύσεις).
  - ο Ανάδειξη της σημασίας της οικολογικής συνείδησης και της υγιεινής διατροφής στο οικογενειακό περιβάλλον.
4. **Βοηθητικό Προσωπικό και Συνεργάτες**
- ο Ενημέρωση για το Πρόγραμμα και τον ρόλο τους στη συντήρηση των χώρων πρασίνου.
  - ο Συνεργασία με ειδικούς για την ορθή φροντίδα των δέντρων και του λαχανόκηπου.
  - ο Στήριξη στη λειτουργία των συστημάτων άρδευσης.
5. **Μέσα Ενημέρωσης & Διάχυση**
- ο Αναρτήσεις στην ιστοσελίδα του σχολείου και στα κοινωνικά δίκτυα.
  - ο Δημιουργία ενημερωτικού υλικού (αφίσες, φυλλάδια).
  - ο Παραγωγή μικρού βίντεο από τους μαθητές/τριες με παρουσίαση των δράσεων.
  - ο Τοποθέτηση ενημερωτικών πανό στην είσοδο του σχολείου.

Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η συμμετοχή και η συνεργασία όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, ενώ ενισχύεται η σύνδεση με τις παιδαγωγικές μεθόδους, τις ικανότητες STEAME και τους στόχους του προγράμματος, δημιουργώντας ένα κλίμα συλλογικότητας και κουλτούρας αειφορίας.

Δεξιότητες ζωής

Μέσα από τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες φύτευσης, καλλιέργειας, φροντίδας και αξιοποίησης του χώρου πρασίνου, οι μαθητές/τριες θα αποκτήσουν δεξιότητες ζωής που θα τους συνοδεύουν και πέρα από τα σχολικά τους χρόνια:

1. **Περιβαλλοντική υπευθυνότητα**
  - Ανάπτυξη στάσης φροντίδας και σεβασμού προς το πράσινο.
  - Κατανόηση της σημασίας της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.
2. **Φροντίδα και Συντήρηση**
  - Απόκτηση πρακτικών γνώσεων για τη φύτευση, το πότισμα, το κλάδεμα και τη συγκομιδή.
  - Εξοικείωση με την κομποστοποίηση και τη σωστή χρήση φυσικών πόρων.
3. **Υγιεινή Διατροφή και Ευεξία**
  - Σύνδεση της καλλιέργειας με την υγιεινή διατροφή.
  - Κατανόηση της αξίας των φρέσκων και εποχιακών προϊόντων.
4. **Συνεργασία και Ομαδικότητα**
  - Καταμερισμός ρόλων (ομάδα ποτίσματος, συγκομιδής, ημερολογίου).
  - Εμπειρία συνεργασίας, αλληλοβοήθειας και υπευθυνότητας.
5. **Οργάνωση και Διαχείριση Χρόνου**
  - Προγραμματισμός των εργασιών του κήπου ανά εποχή.
  - Ανάπτυξη πειθαρχίας, συνέπειας και προγραμματισμού.
6. **Αυτάρκεια και Δημιουργικότητα**
  - Εμπειρία παραγωγής τροφής με τα ίδια τους τα χέρια.
  - Δημιουργική αξιοποίηση προϊόντων (συνταγές, κατασκευές με φυσικά υλικά).
7. **Κοινωνική Προσφορά και Αλληλεγγύη**
  - Διάθεση προϊόντων (βότανα, λαχανικά, σπόροι) σε οικογένειες ή τοπικούς φορείς.
  - Καλλιέργεια πνεύματος αλληλεγγύης και κοινωνικής ευαισθησίας.
8. **Ηγεσία και Ανάλυση Πρωτοβουλιών**
  - Ορισμός μαθητών-συντονιστών ομάδων για ενίσχυση δεξιοτήτων ηγεσίας.
9. **Δεξιότητες Επικοινωνίας**
  - Παρουσίαση αποτελεσμάτων σε συμμαθητές, στη σχολική κοινότητα ή στο κοινό.
  - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης και ικανότητας δημόσιου λόγου.
10. **Κριτική Σκέψη και Λήψη Αποφάσεων**
  - Συλλογική επιλογή λύσεων σε προκλήσεις (π.χ. επιλογή φυτών, τρόποι εξοικονόμησης νερού).
11. **Ψηφιακές Δεξιότητες**
  - Δημιουργία ψηφιακού ημερολογίου κήπου, παρουσιάσεων και βίντεο.
  - Επεξεργασία δεδομένων σε γραφήματα και πίνακες.
12. **Επιχειρηματικότητα σε Μικρή Κλίμακα**

- Δράσεις διάθεσης προϊόντων σε σχολικές εκδηλώσεις με κοινωνικό/φιλοζωικό σκοπό.
- Εισαγωγή στην έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

13. Διαχείριση Συγκρούσεων

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης διαφωνιών με διάλογο και αλληλοσεβασμό.

14. Σχέση με την Τοπική Κοινωνία

- Συνεργασίες με τοπικούς φορείς, πανεπιστήμια και επαγγελματίες.
- Κατανόηση της σημασίας της δικτύωσης και της ενεργού πολιτότητας.

Με την καλλιέργεια αυτών των δεξιοτήτων ζωής, οι μαθητές/τριες δεν περιορίζονται μόνο στη φροντίδα ενός σχολικού κήπου, αλλά διαμορφώνονται σε **ενεργούς πολίτες**, ικανούς να συνεργάζονται, να παίρνουν υπεύθυνες αποφάσεις, να σέβονται το περιβάλλον και να προάγουν την αειφορία σε κάθε πτυχή της ζωής τους.

Τοπική κοινότητα και ευρύτερη κοινωνία: Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι κατεξοχήν πρόγραμμα διαγενεακής επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης. Αναφερθείτε συγκεκριμένα στα πιο κάτω ερωτήματα πώς θα το επιτύχετε.

Το πρόγραμμα αποτελεί κατεξοχήν δράση **διαγενεακής επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης**. Μέσα από τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διαμόρφωση και φροντίδα του σχολικού χώρου πρασίνου επιδιώκουμε να καλλιεργηθεί μια κοινή κουλτούρα σεβασμού προς το περιβάλλον, αλλά και να αναδειχθεί η πολιτιστική μας κληρονομιά.

1. Αξιοποίηση ιστορίας και πολιτισμού της τοπικής κοινότητας

Ο χώρος πρασίνου θα εμπλουτιστεί με ενδημικά και ιθαγενή φυτά, αλλά και με φυτά που έχουν πολιτιστική σημασία για την περιοχή μας. Οι μαθητές/τριες θα καλλιεργούν λαχανικά που χρησιμοποιούνταν σε παραδοσιακές συνταγές της Κύπρου, ενώ θα δοθεί έμφαση στη διατήρηση παραδοσιακών καλλιεργητικών πρακτικών (φυσικοί τρόποι ποτίσματος, κοπριά, οργανικά υλικά). Η συμμετοχή ηλικιωμένων μελών της κοινότητας θα επιτρέψει τη μεταφορά διαγενεακής γνώσης, αναδεικνύοντας τον ρόλο της τοπικής ιστορίας στη σύγχρονη εκπαίδευση.

2. Εμπλοκή της κοινότητας στη μαθησιακή διαδικασία

Το πρόγραμμα θα εμπλουτιστεί με τη συνεργασία επαγγελματιών και ειδικών:

- Γεωπόνων, αγροτών, τοπιοτεχνών που θα προσφέρουν καθοδήγηση και πρακτική γνώση.
- Γονέων και παππούδων/γιαγιάδων που θα μεταφέρουν εμπειρικές γνώσεις παραδοσιακών καλλιεργειών.
- Τοπικών αγορών για εκπαιδευτικές επισκέψεις, ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν τον κύκλο παραγωγής και κατανάλωσης.
- Πανεπιστημιακών φορέων (π.χ. ΤΕΠΑΚ, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος, Κέντρο Αριστείας Ερατοσθένους) για συμμετοχή σε μετρήσεις και βιωματικά εργαστήρια.

Επίσης, θα οργανωθούν επισκέψεις σε πάρκα και αγροκτήματα για να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες πρακτικές δεξιότητες και εμπειρία σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

3. Οφέλη για την τοπική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία

Η εφαρμογή του προγράμματος θα έχει σημαντικό κοινωνικό και πολιτιστικό αντίκτυπο:

- Διάχυση γνώσης για αειφόρες πρακτικές μέσω καμπανιών ενημέρωσης, παρουσιάσεων και σχολικών εκδηλώσεων.
- Σύνδεση με τη βιομηχανία και την επιχειρηματικότητα, με δράσεις που αναδεικνύουν τη σημασία της οργανικής καλλιέργειας, της κυκλικής οικονομίας και της αξιοποίησης τοπικών προϊόντων.

- Επανασύνδεση ανθρώπου-φύσης, με τη δημιουργία ενός ζωντανού παραδείγματος στο κέντρο της πόλης.
- Συνεργασία γενεών, καθώς οι μαθητές/τριες θα μαθαίνουν από μεγαλύτερους και οι μεγαλύτεροι θα βλέπουν τη γνώση τους να συνεχίζεται.

Η υλοποίηση του προγράμματος στο **Γ΄ Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού** έχει ιδιαίτερη σημασία: πρόκειται για ένα ιστορικό σχολείο στο κέντρο της πόλης, σε περιοχή με αυξημένη κυκλοφορία, καυσαέριο και έλλειψη πρασίνου. Η δημιουργία χώρων σκίασης με δέντρα, η ανάπτυξη λαχανόκηπου και η διαμόρφωση εξωτερικής τάξης θα προσφέρουν στους μαθητές/τριες ένα υγιέστερο και πιο φιλικό περιβάλλον μάθησης, ενώ ταυτόχρονα θα βελτιώσουν το μικροκλίμα της περιοχής.

Το γεγονός ότι το σχολείο βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με το **Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Δημαρχείο, το Διοικητήριο και τοπικούς περιβαλλοντικούς φορείς** (π.χ. Φίλοι της Θάλασσας, Φίλοι της Γης) δημιουργεί μοναδικές δυνατότητες συνεργασιών, ανταλλαγής τεχνογνωσίας και κοινών δράσεων.

Με αυτόν τον τρόπο, το πρόγραμμα δεν αποτελεί μόνο μια περιβαλλοντική παρέμβαση, αλλά και μια **πράξη πολιτιστικής αναβάθμισης και κοινωνικής προσφοράς**, καθιστώντας το Γ΄ Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού **παράδειγμα προς μίμηση** για άλλα σχολεία και κοινότητες.

Συνεργασίες και συνέργειες

Η επιτυχία και η βιωσιμότητα του προγράμματος προϋποθέτουν τη δημιουργία συνεργασιών με φορείς, οργανισμούς και άτομα της τοπικής κοινωνίας. Μέσα από αυτές τις συνεργασίες επιδιώκουμε όχι μόνο την πρακτική ενίσχυση του έργου, αλλά και τη διάχυση της γνώσης, ώστε το σχολείο να αποτελέσει σημείο αναφοράς για την αειφόρο ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα, προγραμματίζουμε τις ακόλουθες συνέργειες:

- 1. Τοπική Αυτοδιοίκηση**
  - Συνεργασία με τον Δήμο Λεμεσού για την υποστήριξη δράσεων φύτευσης, εξωραϊσμού και καθαρισμού. Ο Δήμος Λεμεσού συμμετέχει στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία **Mission Limassol 2030** για κλιματική ουδετερότητα. Η δράση του σχολείου μπορεί να λειτουργήσει ως πιλοτικό παράδειγμα στο πλαίσιο των δημοτικών παρεμβάσεων, διεκδικώντας παράλληλα υποστήριξη, τεχνογνωσία και χρηματοδότηση μέσα από την αποστολή.
  - Παροχή υλικοτεχνικής στήριξης (χώμα, κοπριά, φυτά, εργαλεία).
  - Εμπλοκή γονέων που εργάζονται στον Δήμο.
- 2. Επαγγελματίες και Επιστήμονες**
  - Συνεργασία με γεωπόνους, κηπουρούς, δασολόγους και περιβαλλοντολόγους για επιμόρφωση μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών.
  - Εξειδικευμένη καθοδήγηση για τη φύτευση, τη φυτοπροστασία και τη σωστή συντήρηση.
  - Συμμετοχή σε εθελοντικά προγράμματα καθαρισμού και φροντίδας του σχολικού χώρου.
- 3. Γονείς και Κηδεμόνες**
  - Ενεργή συμμετοχή στις δράσεις φύτευσης, συντήρησης και φροντίδας του σχολικού χώρου.
  - Παροχή υλικών ή εργαλείων και συμβολή με προσωπική εργασία.
  - Συνεργασία με γονείς που διαθέτουν σχετική επαγγελματική εμπειρία (κηπουροί, μηχανικοί, γεωπόνοι).
  - Μεταφορά παραδοσιακών γνώσεων καλλιέργειας από παππούδες και γιαγιάδες.
- 4. Συλλόγοι και Οργανώσεις**
  - Συνεργασία με τους **Φίλους της Γης** για βιωματικά εργαστήρια σχετικά με τη βιοποικιλότητα και την προστασία του περιβάλλοντος.
  - Συνεργασία με τη **Cyterra**, στο πλαίσιο του προγράμματος «Οικολογικά Σχολεία», για δράσεις ευαισθητοποίησης και πιστοποίησης.

5. **Μητρόπολη Λεμεσού**
  - Σύνδεση με το **Θερινό Σχολείο** που λειτουργεί στον χώρο του σχολείου, ώστε να εξασφαλιστεί η φροντίδα του πρασίνου και το καλοκαίρι.
  - Προγράμματα ευαισθητοποίησης για παιδιά και οικογένειες.
6. **Τοπικές Επιχειρήσεις και Αγορές**
  - Συνεργασία με φυτώρια και καταστήματα γεωργικών εργαλείων για προμήθεια βιολογικών λιπασμάτων, φυτών και εργαλείων.
  - Συμμετοχή τοπικών παραγωγών σε εκπαιδευτικές δράσεις για την κυκλική οικονομία και την αυτάρκεια.
  - Σύνδεση με τις τοπικές αγορές μέσα από εκπαιδευτικές επισκέψεις.
7. **Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα**
  - **Πανεπιστήμιο Νεάπολης**: Συνεργασία με τη Δρ. Καταφυγιώτου, μητέρα μαθητή μας για θέματα μικροκλίματος και αειφορίας. Πρόσκληση φοιτητών και ερευνητών για συμμετοχή σε δράσεις, μελέτες και εφαρμογές.
  - **ΤΕΠΑΚ**: Αξιοποίηση της σύνδεσης με γονείς που εργάζονται στο πανεπιστήμιο για επιστημονική υποστήριξη και ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων.
  - **Κέντρο Αριστείας «Ερατοσθένης»**: Συνεργασία για μετρήσεις περιβαλλοντικών παραγόντων (θερμοκρασία, υγρασία, ηλιοφάνεια), με στόχο την κατανόηση και τεκμηρίωση της συμβολής του πρασίνου στη βελτίωση του μικροκλίματος.
8. **Εθελοντικές Ομάδες και Κοινότητα**
  - Οργάνωση ημερίδων εθελοντικής εργασίας για φύτευση, καθαρισμό και φροντίδα του κήπου.
  - Δημιουργία «ημέρας πρασίνου» με συμμετοχή μαθητών, γονέων και κατοίκων της περιοχής.

Μέσα από τις συνεργασίες αυτές, το σχολείο θα δημιουργήσει έναν χώρο πρασίνου που δεν θα ανήκει μόνο στους μαθητές/τριες, αλλά θα είναι **κοινό κτήμα της σχολικής και της τοπικής κοινωνίας**. Έτσι, διασφαλίζεται η διαχρονικότητα του προγράμματος, η σταθερή καλλιέργεια περιβαλλοντικής ευαισθησίας και η ανάδειξη του σχολείου ως **κέντρου μάθησης και καινοτομίας για όλη την κοινότητα**.